

Колодько Т. Н. Технологии подготовки будущего учителя иностранного языка к творческой профессиональной деятельности.

В статье на основании глубокого анализа психолого-педагогической, методической и философской литературы автором охарактеризованы технологии подготовки будущих учителей иностранного языка. Рассмотрена система подготовки будущих учителей иностранного языка, показаны различные аспекты творческой деятельности будущего учителя и специфические функции в частности. Дана характеристика понятия готовности к творческой профессиональной деятельности учителя иностранного языка. Определены формы, методы и специфика работы учителя со студентами. Раскрыты особенности мастерства учителя иностранного языка, а также основные требования к его подготовке. Акцентировано внимание на ключевых компетенциях будущего учителя иностранного языка.

Ключевые слова: технологии профессиональной подготовки, будущий учитель иностранного языка, личностно-ориентированный подход, творческая активность студентов, мастерство учителя, компетенции учителя.

KOLODKO T. N. Technology training of the future foreign language teacher to a creative professional activity.

On the basis of profound analysis of psychological, pedagogical, methodological and philosophic literature, future foreign language teachers' training technology is examined in the article by the author. A system of future foreign language teachers' training is outlined; various aspects of creative activity of future teachers and their specific functions in particular are shown. The characteristic of the notion of readiness for creative professional activity of a foreign language teacher is given. Forms, methods and specificity of teachers' work with students are defined. Features of foreign language teacher's skills, as well as the basic requirements for its training are revealed. The attention is focused on the core competencies of the future foreign language teacher.

Keywords: professional training technology, future foreign language teacher, personally-centered approach, students' creative activity, teacher's competencies.

УДК 378+37.014

**Кондрашов М. М.
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького**

ПОДІЄВО-СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Розглянуто проблему професіоналізації як процес оволодіння моделями професійної діяльності та особистості фахівця. У статті розкривається сутність подієво-ситуаційного підходу до формування професійної позиції майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. Розкриваються його можливості та можливості ролі в ситуації у формуванні й реалізації цього складного особистісного утворення. Професійна позиція – важливий показник педагогічного професіоналізму. Основою формування професійної позиції є подієво-ситуаційний підхід. Він передбачає взаємодію, співпрацю й творчість майбутнього вчителя.

Ключові слова: професійна позиція, фахова підготовка, подієво-ситуаційний підхід, рольова ситуація, педагогічний професіоналізм, творчі вміння, процес навчання.

Проблема підготовки педагогічних кадрів у всі часи була й сьогодні залишається однією з актуальних. Питання про характер та зміст підготовки сучасного вчителя для різних типів навчальних закладів охоплює загальне для усього поля професій предметний зміст та формує у студентів знання наукових основ обраної професійної діяльності. Односторонній підхід до підготовки вчителя-предметника не завжди враховує багаторівневу підготовку до вчительської праці. Це підтверджує й педагогічна практика, засвідчуючи, що предметне знання не завжди повністю забезпечує високий рівень професіоналізму майбутнього вчителя, його універсальність у педагогічній діяльності.

Проблема подолання однобічності у підготовці педагогічних кадрів хвилює багатьох учених і педагогів-практиків. На думку Є. Бондаревської, мета освіти – не сформувані і навіть не виховувати, а знайти, підтримати, розвинути людину в людині, закласти механізми самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання й інші [1, с. 12].

В. Сєріков стверджує, що метою освіти є розвиток специфічних рис особистості, її здатності займати певну активну позицію.

В. Кашніцькій вважає, що у процесі вивчення навчальних курсів важливо орієнтувати студентів на оволодіння знаннями та вміннями професійної комунікації, як важливої основи та необхідного засобу вирішення майбутніми вчителями професійних завдань [2, с. 94].

Є. Ісаєв, А. Орлов, І. Федотенко, А. Хуторский успіхи у професійній діяльності пов'язують з рівнем сформованості професійної позиції, яка є важливою характеристикою професіоналізму сучасного вчителя.

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що останнім часом гостро обговорюється проблема переходу від кваліфікаційної моделі підготовки майбутніх учителів до компетентнісно-ситуаційної. Цілі освіти компетентнісно-ситуаційної моделі пов'язані з виконанням конкретних професійних функцій і з інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу.

Подальше вдосконалення рівня професійної підготовки майбутніх учителів залежить від розробки нових підходів до структурування змісту фахової підготовки, предметного знання й форм його представлення в навчальному процесі, орієнтованих на особистість педагога та його професійне "Я".

Мета пропонованої *статті* полягає в окресленні основних характеристик подієво-ситуаційного підходу до формування професійної позиції майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Якість підготовки педагогічних кадрів визначається тим, як вона орієнтована на формування у сучасного вчителя професійної позиції, яка є важливим показником педагогічного професіоналізму й готовності до педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність відрізняється базовими характеристиками:

- 1) ціннісно-орієнтаційною структурою, яка об'єднує мотиви, цілі і завдання;
- 2) умовами протікання;
- 3) системою способів і тактичних прийомів;
- 4) плануванням;
- 5) способами прийняття рішень;
- 6) перевіркою результатів;
- 7) функціями;
- 8) змістом;
- 9) формами організації.

Її специфіка визначається факторами: особистісними особливостями суб'єкта, специфікою об'єкта, власним змістом і двоспрямованістю, оскільки її об'єктами одночасно є і особистість учня, і навчальний предмет. Педагогічна діяльність здійснюється в суб'єкт-суб'єктній взаємодії, реалізується в ситуаціях організації та управління навчальною діяльністю учнів, тому позначені фактори співвідносяться з: а) характером взаємодії; б) характером організації діяльності; в) предметно-професійною компетентністю вчителя; г) характером спілкування [4, с. 216]. Характер і зміст професійної підготовки визначається характером і специфікою педагогічної діяльності. Тому вона не може бути орієнтована тільки на предметне знання, оскільки педагогічна діяльність характеризується діяльнісно-рольовими позиціями тих, хто в ній бере участь. Її суть полягає в тому, щоб майбутній учитель отримав глибокі й різнобічні професійні знання на рівні особистісних смислів і професійних цінностей; вміння та навички виконувати педагогічні функції з високим ступенем відповідальності, творчі здібності і включеність у технологічний процес обраної професійної сфери, без чого неможливе якісне виконання педагогічної діяльності. Підсумковим результатом професійної підготовки виступає високий рівень професійної позиції, що акумулює у собі знання, вміння, здібності й творчий стиль діяльності при позитивному ставленні до професії вчителя й бажанні присвятити себе вчительській діяльності.

Формування професійної позиції, що є однією з важливих характеристик педагогічного професіоналізму, потребує нових підходів та концептуальних положень, що обґрунтовують можливість комплексного розвитку всіх сторін цього складного особистісного утворення сучасного вчителя.

Підставою формування професійної позиції, як зазначає В. Рогачов, слугує концепція включеності в діяльність. Включеність у діяльність – це особистісний стан стосовно діяльності, що несе в собі об'єктивний і суб'єктивний компоненти. Об'єктивним компонентом є власна діяльність особистості, а суб'єктивним – ставлення особистості до цієї діяльності [5, с. 10].

Від ступеня включеності майбутніх учителів у навчальну діяльність в різних формах її організації та використання рольових засобів залежить результативність формування професійної позиції.

При формуванні професійної позиції важливу роль відіграє розроблена І. Рожковим концепція “соціальних спроб”. Соціальна спроба – це сукупність послідовних дій, пов'язаних з виконанням спеціально організованої діяльності на основі вибору способу поведінки у цій діяльності; це і засіб співвідношення самопізнання й аналізу своїх можливостей у спектрі реалізованих функцій. Соціальна спроба, на думку дослідника, передбачає самооцінку студентами своїх можливостей на основі послідовного вибору способу діяльності. Вона сприяє формуванню професійної позиції не просто як виконання рольових дій, а як чуттєво-пізнавальну залученість студентів, що забезпечує головним чином відтворення рольових ситуацій, соціальної поведінки в процесі освоєння різних соціальних ролей [6, с. 18]. Рольові дії виникають не самі по собі, а є результатом включення всіх психічних процесів учасників рольової ситуації. При включеності студентів у рольову ситуацію порушується звична визначеність. Учаснику рольової ситуації необхідно активізувати уяву для виконання ролі, щоб сконструювати новий варіант своїх дій.

Ця модель реалізується за допомогою подієвого підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів. Цей підхід визначається у подієвій концепції психологічного часу Є. Головахи й А. Корніка. Згідно з цією концепцією особливості психічного відображення людиною часу, його швидкості, насиченості, тривалості залежать від числа й інтенсивності життєвих подій – змін у зовнішньому середовищі (природному і соціальному), у внутрішньому світі людини (думках і почуттях), його діях і вчинках. Формування професійної позиції пов'язане з інтенсивністю участі майбутніх учителів у модельованих ситуаціях у ході фахової підготовки.

Л. Кондрашова говорить про значущість подієво-ситуативного підходу, який у своїй основі містить моделювання освітніх подій і ситуацій, конструює новий соціально-професійний досвід і його рефлексію майбутніми вчителями. Події та подієвість є механізмом змістоутворення за умови рефлексії освітніх подій і виступають одиницею виміру особистісного розвитку майбутнього вчителя [3, с. 195]. Гідність освітніх подій і ситуацій автор бачить у тому, що, не ламаючи структури предметного знання, вони

активізують дії студентів, надаючи їм свободу вибору у вирішенні навчальних проблем, стимулюючи оригінальність, креативність, рефлексивність, самостійність як важливі характеристики професійної позиції майбутнього вчителя.

У своєму дослідженні ми виходили з того, що основою фахової підготовки сучасного вчителя є педагогічні знання, уміння і навички, а засобом її реалізації – подієво-ситуаційний підхід, який забезпечує формування професійної позиції майбутніх учителів. Подієво-ситуаційний підхід спрямований на розвиток у майбутніх учителів навичок самостійного пошуку інформації, творчої самоорганізації в навчальному процесі, установки на творче рішення навчальних проблем, потреби в креативній діяльності, яка забезпечує активну професійну позицію особистості.

Моделювання освітніх подій та ситуацій в навчальному процесі створює необхідні умови не тільки для оволодіння навчальною інформацією, а й для осмислення процесуальної сторони знання, її ролі та можливостей у професійному становленні майбутніх учителів. У кожній події студент проявляє себе у професійному плані на нових принципах та діях і щоразу робить це по-новому.

Цей підхід передбачає використання ситуаційно-рольових технологій, які відповідають вимогам: наявність чітких цілей і завдань, осмислених і прийнятих кожним студентом; гнучкість операцій і дій, що дають змогу враховувати індивідуальність кожного студента і його схильність до інноваційної діяльності; своєчасна діагностика рівня сформованості професійної позиції.

Ситуаційно-рольові технології передбачають використання активних форм і методів, за допомогою яких створюються необхідні умови для моделювання освітніх подій і ситуацій у процесі вивчення наукового знання з різних предметних галузей і креативних дій студентів, розвиваються здібності у звичайному факті бачити незвичайне, нове, прогнозувати наслідки своїх рішень і творчо перетворювати педагогічні реалії.

У пошуку виходу з модельованих ситуацій студентами використовуються теоретичні та практико-методичні знання. Різниця знань впливає на характер їх дій. Рефлексія, що має місце у відмінності знань, дає змогу реконструювати подію і ситуацію, використовувати зразки педагогічної діяльності як механізм розвитку професійної позиції майбутніх учителів.

У процесі переживання подій і програвання ситуацій студенти опановують не тільки певну суму теоретичних знань, а й розвивають здатність пошуку наукової інформації, творчого підходу до вирішення професійних проблем, вміння синтезувати інформацію з різних джерел, закріплюючи тим самим позитивне ставлення до обраної професійної сфери

та творчий стиль діяльності.

Реалізація цього підходу у фаховій підготовці студентів спричиняє зміну структурування предметного знання у формі ситуацій (рольової, проблемної, ігрової) та використання пошукової розвивальної технології. Технології, в основі яких лежить пошук виходу з ситуації, комплексне використання теорії та педагогічної практики, стимулюють позитивну мотивацію, інтерес до педагогічної праці й сприяють становленню індивідуально-творчого стилю діяльності майбутніх учителів.

Технології, побудовані на основі подієво-ситуаційного підходу, передбачають варіативність використовуваних прийомів і методів залежно від особливостей студентів, освітнього середовища, ситуації, що склалася в навчальній аудиторії. Процес фахової підготовки на основі подієво-ситуаційного підходу реалізується через різні форми і методи, які активізують позицію студентів у навчальному процесі. До них належать:

– метод аналізу конкретних ситуацій, які моделюють на заняттях образ педагогічної діяльності;

– метод дискусії (вільного обміну думками);

– метод полеміки (спосіб упердження власної думки, відстоювання власної позиції, відмінних від усталених у науці й практиці);

– метод “круглого столу” (передбачає спосіб колективного розв’язання навчальної проблеми);

– метод зустрічі “за круглим столом” (дають змогу вислухати різні погляди спеціалістів щодо обговорюваної проблеми);

– метод “мозкового штурму” (мозкової атаки) (пошук групового розв’язання проблемних ситуацій і стимулювання творчої активності студентів);

– метод тренінгу (активний спосіб набуття й закріплення знань і якостей, які виступають основою активної професійної позиції майбутніх учителів);

– метод ділової гри (навчальна інформація передається за допомогою сценарію й усвідомлення правил гри).

Всі ці методи об’єднує рольова ситуація, що виявляється в різній формі і різними методами, але забезпечує, з одного боку, формування позитивної мотивації і установки на вчительську діяльність, з другого, – закріплення індивідуального стилю діяльності, що становлять у своїй основі важливі характеристики професійної позиції вчителя. Рольова ситуація як механізм реалізації подієво-ситуаційного підходу до фахової підготовки є важливим засобом формування професійної позиції майбутніх вчителів.

Висновок. Таким чином, реалізація подієво-ситуаційного підходу в процесі фахової підготовки майбутніх учителів забезпечує умови для формування їх професійної позиції. Використання різних активних форм і

методів, моделювання знань у рольовій ситуації у навчальному процесі підвищує рівень цього складного особистісного утворення, який забезпечує творчість студентів у педагогічній діяльності.

Використана література:

1. *Бондаревская Е. В.* Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного / Е. В. Богдаревская // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 11-17.
2. *Кашицкий В. И.* Формирование коммуникативной компетентности будущего учителя : дис ... канд. пед. наук – 13.00.01. – Ярославль : ГПУ им. К. Д. Ушинского, 1996. – 190 с.
3. *Кондрашова Л. В.* Деятельностно – ситуативный подход к организации обучения в высшей школе / Л. В. Кондрашова // Современное образование: новые методы и технологии организации образовательного процесса. – Томск : ТУСУР, 2013. – С. 195-196.
4. *Реан А. А.* Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.
5. *Рогачев В. В.* Педагогические условия включения старшеклассников в социальную деятельность : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Ярославль : ЯГПУ им. К. Д. Ушинского, 1994. – 20 с.
6. *Рожков М. И.* Социальные пробы как фактор социализации учеников / М. И. Рожков // Ярославский педагогический вестник. – 1994. – № 1. – С. 16-18.
7. *Сериков В. В.* Технологии педагогических систем / В. В. Сериков. – М. : Логос, 1999. – 272 с.

КОНДРАШОВ Н. Н. Событийно-ситуационный подход к формированию профессиональной позиции будущих учителей в процессе профессиональной подготовки.

Рассматривается проблема профессионализации как процесс овладения моделями профессиональной деятельности и личности специалиста. В статье раскрывается сущность событийно-ситуационного подхода к формированию профессиональной позиции будущих учителей в процессе профессиональной подготовки. Раскрываются его возможности и возможности ролевой ситуации в формировании и реализации этого сложного личностного образования. Профессиональная позиция – важный показатель педагогического профессионализма. Основой формирования профессиональной позиции является событийно-ситуационный подход. Он предполагает взаимодействие, сотрудничество и творчество будущего учителя.

Ключевые слова: профессиональная позиция, событийно-ситуационный подход, ролевая ситуация, педагогический профессионализм, творческие умения, процесс обучения.

KONDRASHOV M. M. Event – situational approach to formation a professional position of future teachers in the process of the professional preparation.

The problem of becoming of professional as process of capture is examined by the models of professional activity and personality of specialist. In this article the nature of the eventual-situational approach to the formation of future teachers professional position in the process of professional training is considered. The condition of formation a professional position of a future teacher. The opportunities of role situations in the process of students enhancing during the teaching are defined, opportunities of formation of this difficult personal learning is opened as an important index of pedagogical professionalism. The grounded eventual-situational approach to the of investigation is pedagogically controlled medium.

Keywords: professional position, eventual-situational approach, role situation, pedagogical professionalism, creative skills, process of learning.